

NOWA PODSTAWA
PROGRAMOWA

8

WCZORAJ
I DZIŚ

Zeszyt ćwiczeń

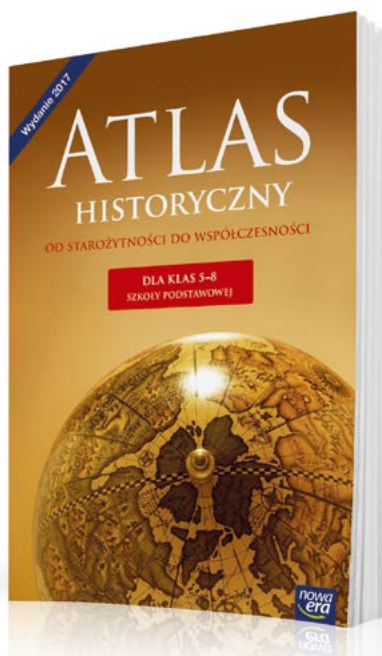
DO HISTORII
DLA KLASY ÓSMEJ SZKOŁY PODSTAWOWEJ

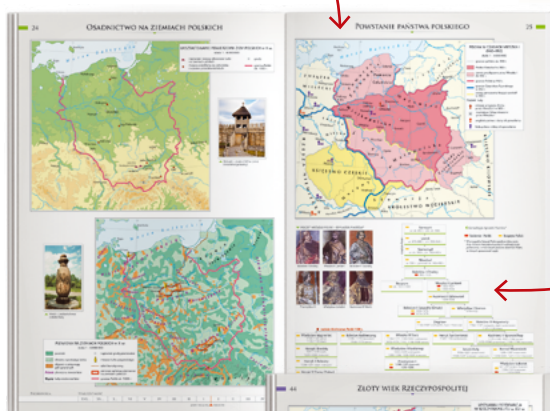
nowa
era

Atlas historyczny

Atlas *Od starożytności do współczesności* to nieoceniona pomoc w nauce historii w klasach 5–8 szkoły podstawowej. Ułatwia kształcenie ważnej umiejętności przedmiotowej – lokalizacji czasowo-przestrzennej wydarzeń historycznych z dziejów Polski, Europy i świata.

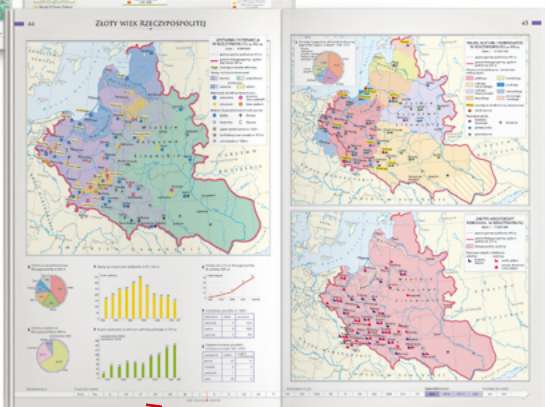

Okolo 200 czytelnych map, które prezentują najważniejsze wydarzenia i zjawiska polityczne, gospodarcze, społeczne i kulturalne.

Dodatkowe informacje w postaci danych statystycznych, zdjęć, rysunków i schematów.

Oś czasu pozwala umiejscowić dane wydarzenia w określonym momencie historycznym, wspierając rozwój umiejętności związanych z posługiwaniem się chronologią.

8

WCZORAJ
I DZIŚ

Katarzyna Panimasz
Elżbieta Paprocka
Krzysztof Jurek

Zeszyt ćwiczeń

DO HISTORII
DLA KLASY ÓSMEJ SZKOŁY PODSTAWOWEJ

*nowa
era*

Twoje mocne strony

WCZORAJ I DZIŚ

Zeszyt ćwiczeń jest skorelowany z podręcznikiem do historii dla klasy ósmej szkoły podstawowej *Wczoraj i dziś* dopuszczonym do użytku szkolnego i wpisanym do wykazu podręczników przeznaczonych do kształcenia ogólnego do nauczania historii w klasie ósmej.

Numer ewidencyjny podręcznika w wykazie MEN: 877/5/2018

Nabyta przez Ciebie publikacja jest dziełem twórcy i wydawcy. Prosimy o przestrzeganie praw, jakie im przysługują. Zawartość publikacji możesz udostępnić nieodpłatnie osobom bliskim lub osobiście znanym, ale nie umieszczaj jej w internecie. Jeśli cytujesz jej fragmenty, to nie zmieniaj ich treści i koniecznie zaznacz, czyje to dzieło. Możesz skopiować część publikacji jedynie na własny użytek.

Szanujmy cudzą własność i prawo. Więcej na www.legalnakultura.pl

© Copyright by Nowa Era Sp. z o.o. 2018
ISBN 978-83-267-3322-2

Wydanie drugie
Warszawa 2019

Redakcja merytoryczna: Krzysztof Mrozowski, Arkadiusz Wasilewski.

Współpraca redakcyjna: Michał Błaut. **Redakcja językowa:** Aleksandra Bednarska.

Projekt okładki: Maciej Galiński, Aleksandra Szpunar, Paulina Tomaszewska.

Projekt graficzny: Aleksandra Szpunar. **Ilustracje:** Krzysztof Mrawiński, Elżbieta Buczkowska, Ewa Sowulewska, Rafał Buczkowski. **Nadzór artystyczny:** Kaia Juszczak.

Realizacja projektu graficznego: Piotr Michniewicz, Mateusz Wysiecki.

Mapy: Zespół kartograficzny NE.

Fotoedycja: Magdalena Dzwonkowska, Paulina Łukaszewska.

Zdjęcia pochodzą ze zbiorów:

Agencja Gazeta/Michał Łepecki s. 94; **BE&W:** Alamy/Mirrorpix/Trinity Mirror s. 62 (Nowy Jork), Alamy/VintageCorner s. 20 (Hiroszima), bpk s. 12, The Granger Collection s. 14, 47, 52, 53, 56, 58, 63, 67, ullstein bild s. 49 (mur), ullstein bild/Gadewoltz s. 49 (Peter Fechter), ullstein bild/Voller Ernst s. 20 (Armia Czerwona), World History Archive s. 66; **BUW/ Cabinet Rycin Biblioteki Uniwersyteckiej** s. 29 (karykatura); **East News:** s. 79 (Żądamy chleba), AFP s. 62 (Londyn), AKG Images s. 63, AP s. 9, Fotolink/AP s. 37 (żołnierze w okopach), 62 (Sztokholm), Laski Diffusion/Max Ehler s. 23, Rex Features/Tamara Beckwith s. 109 (Nowy Jork), SIPA/Setboun s. 101, Sovfoto/UIG s. 50, Tomasz Mysłuk s. 110 (Kwaśniewski), Wojtek Laski s. 110 (Wałsa); **Forum:** Foka s. 70 (repatrianci), ITAR-TASS/Mihail Pochuyev s. 109 (Kijów), Leszek Kasprzak s. 92 (druga Japonia), 102, Łukasz Głowala s. 113 (euroentuzjaści), Piotr Mecik s. 76, 85, TopFoto s. 20 (Hitler); **Gallo Images Poland/Getty Images:** Anadolu Agency/Dursun Aydemir s. 104, Bettmann s. 79 (Fiat, tłum na ulicy), Popperfoto s. 23, Staff/David Silverman s. 109 (Banksy), ullstein bild s. 22; **Instytut Pamięci Narodowej** s. 39; **Karta:** s. 92 (WRONa), 98, 100, Instytut Polski i Muzeum im. Gen. Sikorskiego w Londynie (okładka), s. 27, 29 (Pawiak), 37 (umundurowanie żołnierzy), Instytut Polski i Muzeum im. Gen. Sikorskiego w Londynie/Kronika 15 Wielkiego Batalionu Strzelców „Wilków”, tom III s. 43; **Komisja Krajowa NSZZ „Solidarność”** s. 90; **PAP:** Andrzej Kossobudzki-Orłowski s. 101, CAF s. 77, Damazy Kwiatkowski s. 110 (Mazowiecki), EPA s. 109 (Londyn), 113 (Irak), Itar-Tass s. 79 (Precz z dyktatorem), Janusz Mazur s. 112, Jerzy Baranowski s. 69, Radek Pietruszka s. 120 (Unia Wolności), Stanisław Gawliński s. 87 (wiec); **Poczta Polska** s. 87 (znaczk); **Polona** s. 30, 32, 33, 75; **Reporter:** Andrzej Iwańczuk s. 120 (KLD, Porozumienie Centrum), Maciej Podsiadlik s. 113 (euroscceptcy), Marek Domiński s. 13, MSF s. 110 (Kaczyński); **www.straty.pl** s. 25; **Zakład Narodowy im. Ossolińskich** s. 70 (plakat).

Wydawnictwo dołożyło wszelkich starań, aby odnaleźć posiadaczy praw autorskich do wszystkich utworów zamieszczonych w podręczniku. Pozostałe osoby prosimy o kontakt z Wydawnictwem.

Nowa Era Sp. z o.o.

Aleje Jerozolimskie 146 D, 02-305 Warszawa
www.nowaera.pl, e-mail: nowaera@nowaera.pl
Centrum Kontaktu: 801 88 10 10, 58 721 48 00

Druk i oprawa: DRUK-SERWIS Sp. z o.o. Ciechanów

SPIS TREŚCI

I II WOJNA ŚWIATOWA

1. Napaść na Polskę.....	4
2. Podbój Europy przez Hitlera i Stalina.....	6
• Tajemnice minionego wieku – Dlaczego Niemcy nie zdobyli Anglii?.....	8
3. Wojna III Rzeszy z ZSRS.....	10
4. Polityka okupacyjna III Rzeszy.....	12
5. Wojna poza Europą.....	14
6. Droga do zwycięstwa.....	16
7. Koniec II wojny światowej.....	18
Podsumowanie rozdziału I.....	20

II POLACY PODCZAS II WOJNY ŚWIATOWEJ

1. Dwie okupacje.....	24
2. Władze polskie na uchodźstwie.....	26
3. Polskie Państwo Podziemne.....	28
• Tajemnice minionego wieku – Akcje polskiego ruchu oporu.....	30
4. Społeczeństwo polskie pod okupacją.....	32
5. Akcja „Burza” i powstanie warszawskie.....	34
6. Polacy w koalicji antyhitlerowskiej.....	36
7. Sprawa polska pod koniec wojny.....	38
Podsumowanie rozdziału II.....	40

III ŚWIAT PO II WOJNIE ŚWIATOWEJ

1. Powojenny podział świata.....	44
2. Początek zimnej wojny.....	46
• Tajemnice minionego wieku – Mur berliński.....	48
3. Za żelazną kurtyną.....	50
4. Daleki Wschód po II wojnie światowej.....	52
5. Rozpad systemu kolonialnego.....	54
6. Konflikt na Bliskim Wschodzie.....	56
7. Zimna wojna i wyścig zbrojeń.....	58
8. Droga ku wspólnej Europie.....	60
9. Przemiany społeczne i kulturowe w drugiej połowie XX wieku.....	62
Podsumowanie rozdziału III.....	64

IV POLSKA PO II WOJNIE ŚWIATOWEJ

1. Początki władzy komunistów w Polsce.....	68
• Tajemnice minionego wieku – Jak Polacy zasiedlali Ziemię Odzyskaną?.....	70
2. Opór społeczny wobec komunizmu.....	72
3. Powojenna odbudowa.....	74
4. Polska w czasach stalinizmu.....	76
5. Polski Październik.....	78
6. PRL w latach 1956–1970.....	80
7. Polska w latach 70. XX wieku.....	82
Podsumowanie rozdziału IV.....	84

V UPADEK KOMUNIZMU

1. Początki opozycji demokratycznej w Polsce.....	88
2. Powstanie „Solidarności”.....	90
3. Stan wojenny i schyłek PRL.....	92
• Tajemnice minionego wieku – Jak Pomarańczowa Alternatywa walczyła z komunizmem?.....	94
4. Rozpad bloku wschodniego.....	96
5. Początek III Rzeczypospolitej.....	98
Podsumowanie rozdziału V.....	100

VI POLSKA I ŚWIAT W NOWEJ EPOCE

1. Europa po rozpadzie ZSRS.....	104
• Tajemnice minionego wieku – Terroryzm czeczeński.....	106
2. Konflikty na świecie po 1989 roku.....	108
3. Polska w latach 90. XX wieku.....	110
4. Polska w NATO i UE.....	112
5. Świat w erze globalizacji.....	114
6. Wyzwania współczesnego świata.....	116
Podsumowanie rozdziału VI.....	118

IV. Polska po II wojnie światowej

1 Początki władzy komunistów w Polsce

Rozwiąż
dodatkowe
zadanie
dowcizenia.pl
Kod: H8GM76

Na dobry początek

- 1 Oceń, czy poniższe zdania są prawdziwe. Zaznacz literę „P” przy zdaniach prawdziwych, a „F” – przy fałszywych.

Na skutek II wojny światowej w Polsce znacznie spadła liczebność mniejszości narodowych.	P	F
W powojennej Polsce Sowieci nadzorowali proces formowania Urzędu Bezpieczeństwa.	P	F
Wyniki referendum ludowego i wyborów do sejmu ustawodawczego zostały sfalszowane przez komunistów.	P	F

- 2 Zapoznaj się z mapą i wykonaj polecenia.

a) Otocz kółkiem nazwy tych województw, które obecnie istnieją na terenach określanych po wojnie jako Ziemie Odzyskane.

b) Podkreśl nazwy tych województw, które obecnie istnieją na obszarze objętym w 1947 r. akcją „Wisła”.

- 3 Dokończ zdania. Wybierz właściwą odpowiedź spośród podanych.

W 1947 r. sejm ustawodawczy powierzył urząd prezydenta Polski

- A. Stanisławowi Mikołajczykowi. C. Władysławowi Gomułce.
B. Józefowi Cyrankiewiczowi. D. Bolesławowi Bierutowi.

Referendum ludowe zostało przeprowadzone, ponieważ

- A. taka decyzja zapadła na konferencji poczdamskiej.
- B. domagali się tego ambasadorzy Wielkiej Brytanii i USA.
- C. komunistom zależało na opóźnieniu właściwych wyborów do sejmu.
- D. władze nie były pewne, czy Polacy chcą przesunięcia granic na zachód.

- 4** Zapoznaj się z fotografią, a następnie rozstrzygnij, czy autor przedstawionego rysunku na ścianie budynku wzywał do głosowania zgodnie z hasłami PPR, czy PSL. Uzasadnij odpowiedź.

- 5** Zapoznaj się z tekstem źródłowym, a następnie wyjaśnij, w jaki sposób Urząd Bezpieczeństwa wpływał na wyniki wyborów do sejmu ustawodawczego.

Sprawozdanie szefa Powiatowego Urzędu Bezpieczeństwa z akcji wyborczej w powiecie strzeleckim, 21 stycznia 1947 r.

W organizowaniu aparatu wyborczego Urząd nasz przyczynił się w dużej mierze [...] do całkowitego zabezpieczenia organów wyborczych przed wpływami reakcji. Odbywało się to przez ciągłe werbowanie¹ niepewnych członków komisji, roztaczano [także] ścisłą obserwację nad każdym członkiem komisji. Na podstawie dokładnych zebranych charakterystyk o członkach komisji wyborczej dokonano całego szeregu przesunięć w łonie komisji wyborczych na naszą korzyść. Na tej podstawie udało nam się stworzyć 16 czysto P.P.R-owskich komisji [...]. Ogółem zawerbowano, celem wykorzystania w wyborach 135 osób bezpartyjnych spośród ludzi wpływowych jak księża, nauczyciele, sołtysi, wójtowie itd. [...]

¹ Werbowanie – pozyskiwanie, przeciąganie na własną stronę.

TAJEMNICE MIN

Jak Polacy zasiedlali Ziemie Odzyskane?

- 1** Zapoznaj się z fotografiami wykonanymi w trakcie przesiedlania Polaków na Ziemie Odzyskane. Opisz, z jakimi problemami musieli sobie radzić osadnicy zmierzający na te tereny.

- 2** Zapoznaj się z ilustracją przedstawiającą plakat z 1946 r., a następnie wykonaj polecenia.

- a) Napisz, na czym polegało pierwsze z przestępstw wymienionych na plakacie.

- b) Wyjaśnij, w jakim celu powstał przedstawiony plakat.

IONEGO WIEKU

- 3** Zapoznaj się z dwoma tekstami źródłowymi, a następnie przedstaw, jaki był stosunek osadników do pozostawionego przez Niemców majątku.

Tekst A

Nasi Niemcy wyjeżdżali w trzeciej turze [...]. Ich matka płakała, prosiła, żeby nic tu nie ruszać, nic nie burzyć, zostawić wszystko, jak jest, bo oni i tak tu wrócą. Czekaliśmy na nich jeszcze za Bieruta. Długo nic nie robiliśmy. A co będziemy dla nich robić, jak nas wygonią, tak jak my ich wygoniliśmy? Dużo ludzi tak myślało. Ojciec wciąż chodził i mówił: „Za miesiąc, za dwa już nas tu nie będzie, do Glinian wrócimy”.

Tekst B

Przypominało to bardzo gorączkę złota [...] i morderczy wyścig do złotodajnych terenów. W praktyce wyglądało tak: osiedleńcy, którzy przyjechali właściwie tylko na zwiady, zaopatrzeni byli w kredę, za pomocą której na każdym sklepiku, mieszkaniu lub lokalu wypisywali niezliczone razy krótkie stwierdzenie, że biorą w posiadanie rzekomy obiekt. Pamiętam najczęściej powtarzający się napis. Brzmiał on: „ten interes zajanty przez Gniźnianina”.

- 4** Dokończ zdania. Wybierz właściwą odpowiedź spośród podanych.

Określenie „repatrianci” odnosi się m.in. do ludności, która po II wojnie światowej

- A. przeniosła się z obszarów Polski centralnej na Ziemię Odzyskane.
- B. została przesiedlona na północ Polski w ramach akcji „Wisła”.
- C. zdecydowała się na trwałe pozostać poza granicami Polski.
- D. przybyła do Polski z niemieckich obozów pracy.

W latach 1945–1950 z Polski do Niemiec wyjechało około

- A. 1 mln osób.
- B. 3 mln osób.
- C. 5 mln osób
- D. 10 mln osób.

Obejrzyj film

 docwiczenia.pl
 Kod: H8VZBH

Na dobry początek

- 1 Połącz imiona i nazwiska ofiar terroru komunistycznego z właściwymi informacjami na ich temat.

Witold Pilecki •

Emil Fieldorf •

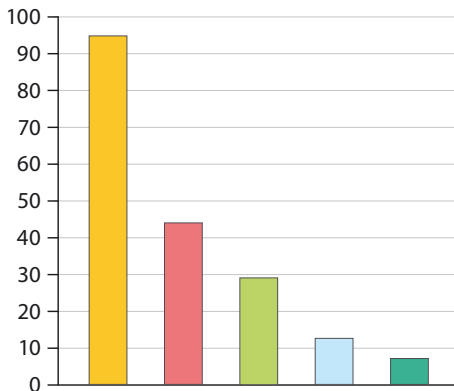
Jan Rodowicz •

- dowódca Kedywu AK, twórca organizacji „Niepodległość”
- żołnierz Szarych Szeregów, uczestnik powstania warszawskiego
- żołnierz AK, organizator siatki konspiracyjnej w KL Auschwitz
- as polskiego lotnictwa, uczestnik m.in. bitwy o Anglię

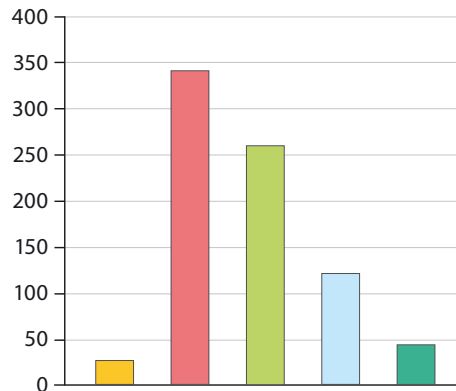
- 2 Oceń na podstawie wykresów, czy poniższe zdania są prawdziwe. Zaznacz literę „P” przy zdaniach prawdziwych, a „F” – przy fałszywych.

Podziemie niepodległościowe w latach 1944–1956

przeciętna liczebność oddziału
(liczba żołnierzy w jednym oddziale)

liczba oddziałów

Dane za okres:

VIII–XII 1944 r.

I–XII 1945 r.

I 1946 r.–IV 1947 r.

IV 1947 r.–XII 1950 r.

I 1951 r.–XII 1956 r.

Pomimo wzrostu liczby oddziałów podziemia niepodległościowego w 1945 r. przeciętnie w jednym oddziale było o połowę mniej osób niż w 1944 r.

P

F

Podziemie niepodległościowe miało przeciętnie najliczniejsze jednostki w okresie, gdy działało ponad 300 oddziałów.

P

F

W okresie od 1944 r. do 1956 r. średnia liczba żołnierzy w oddziałach antykomunistycznej partyzantki systematycznie wzrastała.

P

F

3 Zapoznaj się z dwoma tekstami źródłowymi, a następnie wykonaj polecenia.

Tekst A. Obwieszczenie

Celem upamiętnienia ukonstytuowania się Sejmu Ustawodawczego i wyboru Prezydenta Rzeczypospolitej, Sejm uchwalił w dniu 22 lutego 1947 roku USTAWĘ o AMNESTII. Ustawa ta umożliwi wszystkim tym, którzy bądź w KRAJU bądź ZA GRANICĄ, sprowadzeni na manowce, zwalczali ustrój demokratyczny Polski, zerwanie z ich dotychczasową przestępną działalnością i powrót do normalnego życia i pełni praw obywatelskich.

Tekst B. Józef Światło o amnestii z 1947 r.

W planie tym [...] przyrzekano wszystkim, którzy się ujawnią, całkowitą bezkarność i całkowite równouprawnienie. Otóż tu stwierdzam z całą stanowczością, że tak zwany plan ujawnienia był tylko i wyłącznie pretekstem do ustalenia składu i organizacji Armii Krajowej po to, aby ją całkowicie, masowo zlikwidować. Zarówno w kierownictwie bezpieczeństwa, jak i w partii było to jasno i wyraźnie postanowione. Wiem o tym, bo w r. 1946 brałem udział w specjalnej odprawie u wiceministra bezpieczeństwa [...].

a) Przedstaw, w jaki sposób w obwieszczeniu scharakteryzowano działaczy podziemia niepodległościowego.

b) Wyjaśnij – odwołując się do obu źródeł – różnicę pomiędzy deklarowanymi i faktycznymi celami przyjętej ustawy.

4 Dokończ zdania. Wybierz właściwą odpowiedź spośród podanych.

Siedziba Radia Wolna Europa znajdowała się w

- A. Berlinie. B. Londynie. C. Monachium. D. Warszawie.

Spośród żołnierzy podziemia niepodległościowego stalinowskie sądy skazały na śmierć w sumie około

- A. 300 osób. B. 3 tys. osób. C. 9 tys. osób. D. 22 tys. osób.

Na dobry początek

- 1 Przyporządkuj przedstawione w tabeli wydarzenia do ich właściwych skutków. Wybierz je spośród określonych literami A–D. W każdym wierszu tabeli zaznacz literę, którą oznaczono wybrany skutek.

Wydarzenia	Skutki			
	A	B	C	D
„bitwa o handel”	A	B	C	D
reforma rolna	A	B	C	D
plan trzyletni	A	B	C	D

A. spadek liczby prywatnych sklepów

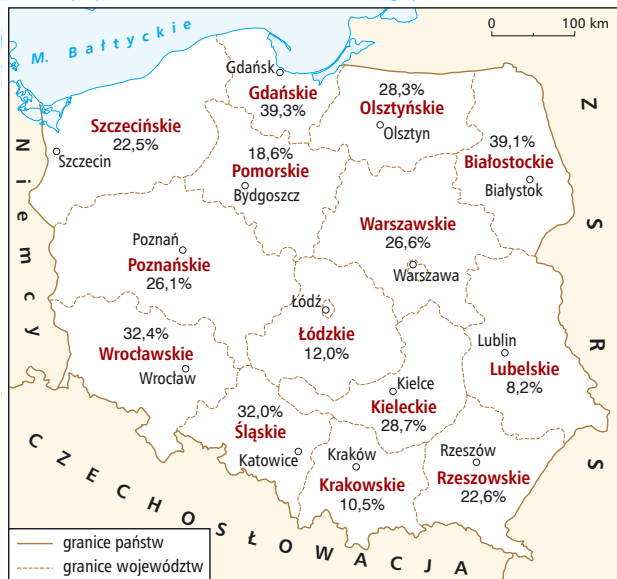
B. nacjonalizacja przemysłu

C. wzrost produkcji w przemyśle lekkim

D. konfiskaty majątków ziemskich

- 2 Zapoznaj się z mapą, a następnie oceń, czy poniższe zdania są prawdziwe. Zaznacz literę „P” przy zdaniach prawdziwych, a „F” przy fałszywych.

Odsetek gospodarstw rolnych uszkodzonych lub zniszczonych w danym województwie, 1945 r.

Na obszarze niektórych województw wyznaczonych w 1945 r. uszkodzeniom w czasie wojny uległa ponad połowa gospodarstw rolnych.

P

F

Najniższy odsetek uszkodzonych gospodarstw rolnych odnotowano w jednym z województw utworzonych na terenie Ziemi Odzyskanych.

P

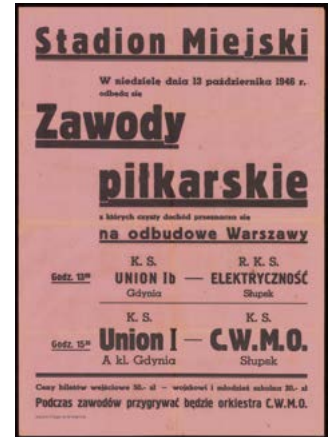
F

Do największych strat w zabudowaniach wiejskich doszło na terenach, na których toczyły się walki z partyzantką ukraińską (UPA).

P

F

- 3 Wyjaśnij na podstawie zamieszczonych ogłoszeń, w jaki sposób mieszkańcy Polski byli zachęceni do udziału w planie odbudowy stolicy.

- 4 Zapoznaj się z artykułem prasowym z 1947 r. w okresie tzw. bitwy o handel, a następnie wykonaj polecenia.

Za spekulowanie zapalkami – obóz pracy

Urzędowa cena na zapalki wynosi 3 złote. Wszyscy ci, którzy pobierają wyższą cenę popełniają przestępstwo, świadomie spekulując na najbiedniejszych. – Komisja Specjalna podjęła energiczną walkę ze spekulantami. Dnia 22 b. m. została zatrzymana Aurelia Popiołek, właścicielka sklepu spożywczego [...], która żądała 8 zł za pudełko zapalek. Aurelia Popiołek została przesłana na 3 miesiące do obozu pracy, co niech będzie ostrzeżeniem dla wszystkich nieuczciwych kupców. Każdy kto spekuluje i pobiera nadmierne ceny, będzie wyłączony ze społeczeństwa i przesłany tam, gdzie nauczy się cenić pracę. Ale i konsumenci muszą we własnym interesie podjąć energiczną walkę ze spekulantami. O każdym wypadku żądania nadmiernej ceny przez kupców należy natychmiast powiadamiać Komisję Specjalną, która ukróci paskarstwo¹ i ukarze winnych nadużyć.

¹ Paskarstwo – nieuczciwy i nielegalny handel po zawyżonych cenach.

- a) Wyjaśnij, na czym polegało przestępstwo, za które skazano Aurelię Popiołek.

- b) Podaj, do jakich działań zachęcał swoich czytelników autor tego artykułu.

Na dobry początek

- 1 Przyporządkuj poszczególnym dziedzinom wymienione pojęcia związane z funkcjonowaniem PRL. Wstaw litery A–E w odpowiednich miejscach.

kultura: _____ ustrój: _____ gospodarka: _____
A. kolektywizacja C. centralne sterowanie E. industrializacja
B. socrealizm D. system monopartyjny

- 2 Wskaż szereg, w którym podane wydarzenia wymieniono w kolejności chronologicznej.

A. rozpoczęcie planu sześcioletniego → utworzenie PZPR → uchwalenie Konstytucji PRL
B. utworzenie PZPR → rozpoczęcie planu sześcioletniego → uchwalenie Konstytucji PRL
C. rozpoczęcie planu sześcioletniego → uchwalenie Konstytucji PRL → utworzenie PZPR
D. uchwalenie Konstytucji PRL → utworzenie PZPR → rozpoczęcie planu sześcioletniego

- 3 Zapoznaj się z ilustracją, a następnie wykonaj polecenia.

a) Scharakteryzuj ukazane postacie oraz tło, na jakim zostały przedstawione.

Zobowiązania 1-szo majowe wykonaliśmy z nadwyżką.

b) Wyjaśnij przekaz tej ilustracji.

- 4** Zapoznaj się z fragmentem wypowiedzi historyka Błażeja Brzostka na temat komunizmu stalinowskiego, a następnie wykonaj polecenia.

Był to system nieludzki. Takim słowem obdarzyło go wielu świadków epoki, opisując rzeczywistość Gułagu, tortur, cierpień, masowych deportacji. Był to system totalitarny, który próbował się wdrzeć we wszystkie dziedziny życia ludzkiego, stworzyć „nowego człowieka”. [...] Potężne represje [...] zmuszały ludzi do odnajdywania się w rzeczywistości na nowo. Wymagało to czasem odcięcia się od własnej przeszłości, od własnego narodu, wyparcia się rodziny. Lecz opis stalinizmu będzie niepełny, gdy się pominie przyczyny jego akceptacji, akcesu [tzn. przystąpienia] do niego milionów ludzi. [...] Dla masy ludzi dojmujące było wspomnienie kryzysowych lat trzydziestych, gdy byli na krawędzi głodu albo zabiegali o pieniądze od rana do wieczora. Komunizm oznaczał uwolnienie się od tego. Nagle można było wsiąść do pociągu, pojechać na drugi koniec kraju i dostać pracę oraz łóżko w hotelu robotniczym. Wyplaty wystarczało, żeby przyzwoicie zjeść i wypić [...]. To przed wojną było marzeniem wielu ludzi.

- a)** Dokończ zdanie. Wybierz właściwą odpowiedź spośród podanych.

Autor przytoczonej wypowiedzi tłumaczy, dlaczego komunizm z czasów stalinowskich

- A. wpłynął korzystnie na funkcjonowanie tradycyjnych wspólnot.
- B. pogorszył sytuację majątkową najuboższych.
- C. uniemożliwiał migracje ze wsi do miast.
- D. był popierany przez dużą część społeczeństwa.

- b)** Wyjaśnij, jakimi metodami posługiwali się komuniści, aby stworzyć „nowego człowieka”.

- 5** Zapoznaj się z fotografią przedstawiającą Bolesława Bierutę, którą umieszczono na okładce tygodnika „Przyjaciółka” w lipcu 1948 r. Następnie wyjaśnij, w jakim celu zdecydowano się na wykorzystanie tego zdjęcia w popularnym czasopiśmie.

Na dobry początek

- 1** Uporządkuj chronologicznie wydarzenia. Wpisz właściwą literę w odpowiednie miejsce na osi czasu.

- A. objęcie stanowiska I sekretarza PZPR przez Władysława Gomułkę
- B. strajk generalny i walki uliczne w Poznaniu
- C. śmierć Bolesława Bieruta
- D. śmierć Józefa Stalina

- 2** Dokończ zdanie. Wybierz właściwą odpowiedź spośród podanych.

Frakcja puławian dążyła do

- A. wprowadzenia częściowych reform w państwie.
- B. zlikwidowania ustroju socjalistycznego w Polsce.
- C. utrzymania linii politycznej przyjętej za czasów Bieruta.
- D. zrzucenia odpowiedzialności za złą sytuację w kraju na Żydów.

- 3** Zapoznaj się z fragmentem urzędowej notatki skierowanej do Komitetu Centralnego PZPR, a następnie oceń, jaką siłę oddziaływania miało czasopismo „Po Prostu”. Uzasadnij odpowiedź.

W okresie od 30 IX do 16 XII 1956 r. w czasopiśmie „Po Prostu” ukazała się seria artykułów dotycząca Ministerstwa Handlu Zagranicznego [...]. Artykuły te atakowały kierownictwo resortu oraz szereg odpowiedzialnych pracowników MHZ [...]. Niedwuznacznie oskarżano ich o nadużycia, powodowanie ciężkich strat finansowych dla państwa. W wyniku tej kampanii wyżej wymienionych towarzyszy [...] zawieszono a następnie zwolniono z pracy w MHZ. W tym samym czasie odszedł z resortu minister handlu zagranicznego [...]. Sprawy poruszone we wspomnianych artykułach stały się przedmiotem dochodzeń prokuratorskich trwających już ponad 7 miesięcy. Dokument przedstawiony przez prokuraturę stwierdza, że miało miejsce szereg niekorzystnych transakcji handlowych oraz że w tej dziedzinie panował chaos i brak kontroli.

- 4 Zapoznaj się z fotografiami wykonanymi w trakcie protestów w Poznaniu w 1956 r., a następnie wykonaj polecenia.

- a) Rozstrzygnij, czy przedstawione fotografie potwierdzają poniższe stwierdzenia na temat protestów w Poznaniu. Uzasadnij odpowiedź, odwołując się do konkretnych zdjęć. Protestujący oczekiwali zmian gospodarczych i politycznych.

Demonstracje miały charakter masowy.

- b) Wyjaśnij, kogo protestujący obwiniali za sytuację, w której znalazło się społeczeństwo.

6 PRL w latach 1956–1970

Rozwiąż
dodatkowe
zadanie
docwiczenia.pl
Kod: H8N8YV

Na dobry początek

1 Dokończ zdania. Wybierz właściwe odpowiedzi spośród podanych.

Czasy Gomułki określano mianem „małej stabilizacji”, ponieważ doszło wówczas do

- A. zakończenia walk różnych frakcji w PZPR.
- B. zmniejszenia aresztowań oraz do poprawy jakości życia.
- C. demokratyzacji ustroju politycznego PRL.
- D. wprowadzenia strefy bezatomowej w Europie Środkowo-Wschodniej.

Sukcesem Władysława Gomułki na arenie międzynarodowej było uzyskanie

- A. zgody ZSRS na udział wojsk PRL w tłumieniu praskiej wiosny.
- B. szacunku na Zachodzie za wsparcie listu biskupów polskich do niemieckich.
- C. poparcia na forum ONZ dla wprowadzenia strefy bezatomowej w Europie.
- D. uznania zachodniej granicy Polski przez władze Republiki Federalnej Niemiec.

2 Zapoznaj się z tekstem źródłowym, a następnie wykonaj polecenia.

Instytucje otrzymywały gotowe spisy zatrudnionych u nich Żydów, listy sporządzone z dużą wnikliwością – zdarzało się, że zainteresowani dopiero z tego źródła dowiadawali się, że są Żydami. Zebrania partyjne – a również i zebrania załóg – były reżyserowane [...]. Rozgrywało się to w atmosferze, w której jakkolwiek obrona przed najbardziej absurdalnymi zarzutami była niemożliwa. Za najłżejszą próbę kwestionowania takich oskarżeń usuwano również tych nielicznych nie-Żydów, którym uczciwość kazała stanąć w obronie szkalowanych. W atmosferze tego okresu wystarczyło np. czyjeś oświadczenie, że widział, jak oskarżony cieszył się ze zwycięstwa Izraela. W wielu instytucjach tworzyły się operacyjne grupy złożone z reguły z mizernych kreatur, nazywanych potocznie hunwejbunami, które przeprowadzały czystki i przejmowały ster politycznego życia.

a) Nazwij wydarzenia opisane w tekście oraz podaj miesiąc i rok ich rozpoczęcia.

★ b) Wyjaśnij, dlaczego osoby współpracujące z władzami PRL w trakcie tych wydarzeń nazywano potocznie hunwejbunami. W tym celu przypomnij sobie informacje z rozdziału III (temat 4. Daleki Wschód po II wojnie światowej).

- 3** Ułóż podane wydarzenia w ciągu przyczynowo-skutkowe i przypisz je do wskazanych lat. Wstaw właściwe litery w odpowiednich miejscach.

1968: _____ → _____ → _____

1970: _____ → _____ → _____

- A. „czarny czwartek”
- B. podwyżki cen żywności i towarów
- C. protesty na Uniwersytecie Warszawskim
- D. odwołanie Władysława Gomułki z funkcji I sekretarza PZPR
- E. zakaz wystawiania *Dziadów* w reżyserii Kazimierza Dejmka
- F. wymuszona emigracja kilkunastu tysięcy osób żydowskiego pochodzenia

- 4** Zapoznaj się z tekstem źródłowym, a następnie wykonaj polecenia.

W czwartek po pracy poszedłem pod KW [Komitet Wojewódzki PZPR w Szczecinie]. Tłum już zdobył gmach i krążył po kolejnych piętrach. Z okien komitetu wyrzucano rzeczy znajdujące w środku. Fotele, portrety Lenina i segregatory z dokumentami. Pokazywano luksusowe alkohole i wynoszono na zewnątrz kontenery z wędlinami z partyjnego sklepu. Ludzie stali jak zahipnotyzowani. Tak skończył się prestiż partii. KW płonęło i czarny, gęsty dym widać było w całym mieście. Następnego dnia, gdy przyjechałem do stoczni, stały już tam czołgi z lufami skierowanymi na zakład. Stoczniowców doprowadziło to do furii. Jak to? Na robotników z tankami? No i się zaczęło. Obrzucali czołgi benzyną, wkładali między gaśnice metalowe drągi. Około 10 rano czołgi wycofano, ale stocznia dla odmiany otoczono wojskiem i milicją. Odpalono świece dymne i zacząłem słyszeć strzały. Czołgi znów przysuwają się pod stocznia. Zobaczyłem padającego stoczniowca. Krzyki, płacz, zgiełk. Postrzelonych niesiono na deskach i drzwiach do stoczniowej przychodni.

- a)** Wyjaśnij, jakie były skutki zdobycia gmachu Komitetu Wojewódzkiego PZPR przez protestujących.

- b)** Wskaż, do czego doprowadziło otoczenie stoczni czołgami.

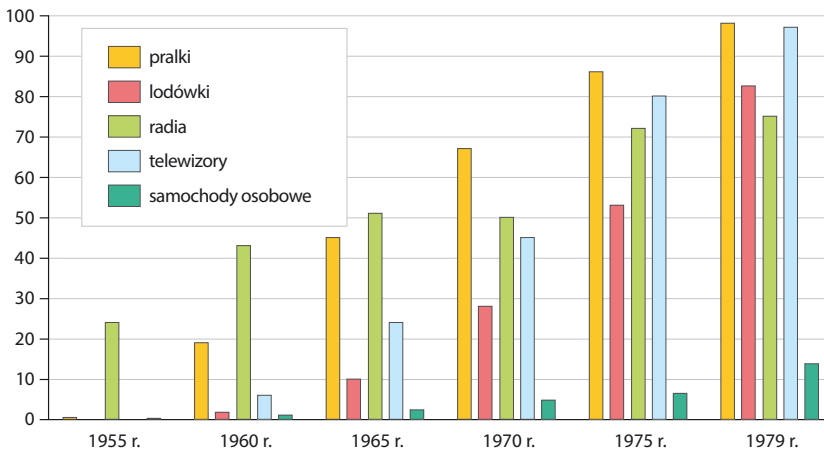
Na dobry początek

- 1 Oceń, czy poniższe zdania są prawdziwe. Zaznacz literę „P” przy zdaniach prawdziwych, a „F” – przy fałszywych.

W grudniu 1970 r. Edward Gierek objął funkcję I sekretarza KC PZPR.	P	F
Zmiany w gospodarce PRL wprowadzane za rządów Edwarda Gierka opierały się na zachodnich kredytach.	P	F
Za rządów Gierka w Konstytucji PRL umieszczono przepis o nierozzerwalnej przyjaźni polsko-sowieckiej.	P	F

- 2 Uzupełnij poniższy tekst na podstawie wykresu. Przyporządkuj do każdego zdania właściwe uzupełnienie spośród oznaczonych literami A–C.

Wyposażenie gospodarstw domowych w wybrane przedmioty
(na 100 gospodarstw w sztukach)

Zgodnie z przedstawionymi danymi poziom, gdy średnio ponad połowa gospodarstw domowych była wyposażona w lodówki i telewizory, został osiągnięty w czasie sprawowania funkcji I sekretarza PZPR przez **2.1.** _____. Z kolei w okresie 1955–1979 przeciętna liczba samochodów na 100 gospodarstw **2.2.** _____. Ponadto w latach 70. XX w. – w przeciwieństwie do wcześniejszych dekad – spośród wymienionych na wykresie przedmiotów najbardziej powszechne były **2.3.** _____.

- 2.1. A. Bolesława Bieruta B. Władysława Gomułkę C. Edwarda Gierka
 2.2. A. nie przekroczyła 20 B. osiągnęła prawie 50 C. zbliżyła się do 100
 2.3. A. radia B. pralki C. lodówki

3 Zapoznaj się z tekstem źródłowym, a następnie wykonaj polecenia.

Instrukcje Głównego Urzędu Kontroli Prasy, Publikacji i Widowisk z lat 1974–1977

1. *Nie należy publikować żadnych informacji na temat katastrofy w kopalni „Katowice”, w której poniosło śmierć 4 górników. [...]*
2. *Ze środków masowego przekazu należy eliminować informacje o licencjach nabywanych przez Polskę w krajach kapitalistycznych. [...]*
3. *Nie należy dopuszczać do publikacji żadnych informacji o sprzedaży przez Polskę mięsa do ZSRR. [...]*
4. *Nie wolno dopuszczać jakichkolwiek prób obarczania Związku Radzieckiego odpowiedzialnością za śmierć polskich oficerów w lasach katyńskich. [...]*

a) Rozstrzygnij, które z przytoczonych zasad były związane z prowadzoną przez PZPR propagandą sukcesu. Wybrane numery zapisz poniżej.

★ **b)** Wyjaśnij, dlaczego w instrukcjach znalazł się zakaz sformułowany w punkcie 3.

4 Zapoznaj się z fragmentem artykułu prasowego z 1975 r., a następnie wykonaj polecenia.

Partia dotrzymała słowa

[...] weźmy pod uwagę tylko ów krótki okres między VI a VII Zjazdem naszej Partii, lata 1971–1975. [...] W okresie międzyjazdowym oddano w Rzeszowie do użytku około 4 i pół tysiąca mieszkań, w których ilość izb wyniosła aż 15306! W tymże okresie [...] stanęły trzy nowe szkoły [...]. Gościnne podwoje otwały też trzy nowe przedszkola [...]. [...] Dom kultury w tym okresie zorganizował na terenie miejskich dzielnic, odległych od śródmieścia, trzy [...] placówki – ogniska upowszechniania dóbr kultury. Powstały [...] sklepy, duże magazyny handlowe, liczne punkty usługowe dla rzeszowian [...].

a) Przedstaw, na jakie zmiany w funkcjonowaniu miasta i jego mieszkańców zwrócił uwagę autor tekstu, i oceń, czy były one w tym czasie wyjątkowe tylko dla tego ośrodka.

b) Wyjaśnij, w jakim celu opublikowano ten artykuł.

Podsumowanie rozdziału IV

Sprawdź, czy potrafisz

- 1 Uporządkuj chronologicznie wydarzenia. Wpisz właściwą literę w odpowiednie miejsce na osi czasu.

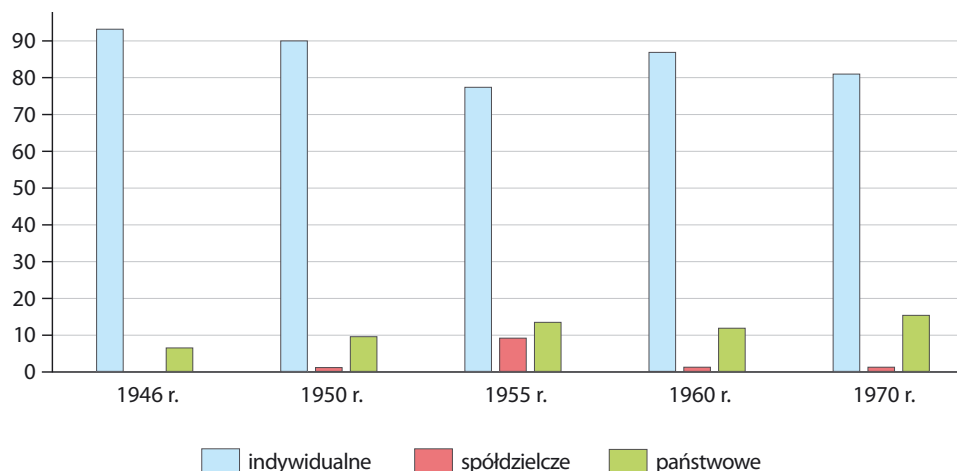

A. utworzenie PZPR
B. referendum ludowe

C. uchwalenie Konstytucji PRL
D. wybory do sejmiku ustawodawczego

Wykres do zadania 2.

Podział użytków rolnych według grup użytkowników w latach 1946–1970 (w procentach)

- 2 Oceń na podstawie danych z wykresu, czy poniższe zdania są prawdziwe. Zaznacz literę „P” przy zdaniach prawdziwych, a literę „F” – przy fałszywych.

W latach 1946–1970 większość użytków rolnych zajmowały gospodarstwa indywidualne.	P	F
Efekty kolektywizacji wsi są najwyraźniej widoczne na wykresie w 1950 r.	P	F
Po przemianach z października 1956 r. stopniowo zmniejszała się powierzchnia użytków rolnych zajmowanych przez gospodarstwa państwowe.	P	F

- 3 Dokończ zdania. Wybierz właściwą odpowiedź spośród podanych.

Polską Zjednoczoną Partię Robotniczą utworzono w 1948 r. z połączenia Polskiej Partii Robotniczej i

A. Polskiego Stronnictwa Ludowego. C. Stronnictwa Demokratycznego.
B. Zjednoczonego Stronnictwa Ludowego D. Polskiej Partii Socjalistycznej.

Po śmierci Bolesława Bieruta w PZPR powstały dwie frakcje: natolińscy i rywalizujący z nimi o władzę

- A. staliniści. B. puławianie. C. rewizjoniści. D. dogmatycy.

Ilustracja do zadania 4.

- 4 Określ, kiedy i w jakim celu powstał przedstawiony plakat propagandowy.

Tekst do zadania 5.

Lawinowo wzrastały sądowe represje za drobne „przestępstwa” polityczne, zwłaszcza za „rozpowszechnianie fałszywych wiadomości” (przez co rozumiano m.in. „szepitanę”, czyli powtarzanie plotek), słuchanie „wrogich rozgłośni” czy lżenie narodu polskiego lub jego przywódców (w tym także Stalina). [...] Sąd Najwyższy uznał m.in., że słuchanie zagranicznego radia w towarzystwie jest zbrodnią przeciwko pokojowi, a opowiadanie dowcipów politycznych zbrodnią stanu.

- 5 Uzupełnij poniższy tekst. Przyporządkuj do każdego zdania właściwe uzupełnienie spośród oznaczonych literami A–C.

W tekście scharakteryzowano działania sądów z czasów 5.1. _____. W tym okresie najwyższą władzę w państwie sprawował 5.2. _____. Do porzucenia opisanych praktyk i rehabilitacji części ich ofiar doszło na skutek 5.3. _____.

- 5.1. A. budowy „drugiej Polski” B. małej stabilizacji C. stalinizmu
 5.2. A. Władysław Gomułka B. Bolesław Bierut C. Edward Gierek
 5.3. A. Października 1956 roku B. Marca 1968 roku C. Grudnia 1970 roku

Tekst do zadania 6.

Tekst A

Art. 3. Podstawowym zadaniem gospodarstwa narodowego w okresie 1947–1949 jest podniesienie stopy życiowej pracujących warstw powyżej poziomu przedwojennego.

Tekst B

Art. 7.1. Polska Rzeczpospolita Ludowa, opierając się na uspołecznionych środkach produkcji, wymiany, komunikacji i kredytu, rozwija życie gospodarcze i kulturalne kraju na podstawie narodowego planu gospodarczego [...].

Tekst C

Art. 2a.1. Przewodnią siłą polityczną społeczeństwa w budowie socjalizmu jest Polska Zjednoczona Partia Robotnicza.

6 Przyporządkuj zacytowane artykuły do właściwych dokumentów.

Jak rozwiązać to zadanie?

docwiczenia.pl
Kod: H8TT28

	Tekst		
	A	B	C
Konstytucja z 22 lipca 1952 r.	A	B	C
Plan odbudowy i rozwoju gospodarki	A	B	C
Nowelizacja konstytucji z 1976 r.	A	B	C

Tekst do zadania 7.

Do Pana Premiera Józefa Cyrankiewicza

Ograniczenie przydziału papieru na druk książek i czasopism oraz zaostrzenie cenzury prasowej stwarza sytuację zagrażającą rozwojowi kultury narodowej. Niżej podpisani, uznając istnienie opinii publicznej, prawa do krytyki, swobodnej dyskusji i rzetelnej informacji za konieczny element postępu, powodowani troską obywatelską, domagają się zmiany polskiej polityki kulturalnej w duchu praw zagwarantowanych przez Konstytucję Państwa Polskiego i zgodnych z dobrem narodu.

7 Wyjaśnij, czego oczekiwali autorzy przytoczonego listu.

- 8 Rozstrzygnij, czy przedstawiona fotografia została wykonana w 1956 r., czy w 1968 r. Uzasadnij odpowiedź.

Fotografia do zadania 8.

- 9 Wstaw znak „x” obok stwierdzeń, które są prawdziwe w odniesieniu zarówno do wydarzeń z czerwca 1956 r., jak i z grudnia 1970 r.

- Protesty objęły miasta położone na Wybrzeżu.
- Do spacyfikowania protestów władze wysłały wojsko.
- Strajki robotników zostały wywołane przez podwyżki cen.
- Świadcami demonstracji byli uczestnicy międzynarodowych targów handlowych.
- Na skutek działań podjętych przez władze śmierć poniosło co najmniej kilkadziesiąt osób.

- 10 Wyjaśnij propagandowe przesłanie zaprezentowanej serii znaczków pocztowych.

Ilustracja do zadania 10.

V. Upadek komunizmu

1 Początki opozycji demokratycznej w Polsce

Korzystam
z informacji

docwiczenia.pl
Kod: H8BLVN

Na dobry początek

1 Dokończ poniższe zdania. Wybierz właściwe odpowiedzi spośród podanych.

Strajki, które wybuchły w czerwcu 1976 r., były skutkiem

- A. wyjątkowo ostrej zimy.
- B. walk w obrębie PZPR.
- C. znacznych podwyżek cen.
- D. umocnienia się opozycji.

W celu niesienia pomocy uczestnikom strajków z czerwca 1976 roku utworzono

- A. Komitet Obrony Robotników.
- B. Ruch Młodej Polski
- C. Wolne Związki Zawodowe.
- D. Konfederację Polski Niepodległej.

2 Zapoznaj się z tekstem, a następnie wykonaj polecenia.

Komunikat KOR nr 2, 10 października 1976 r.

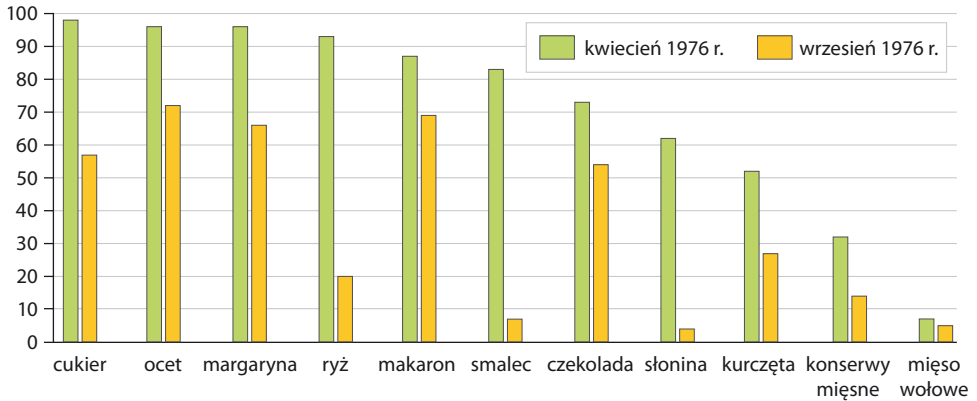
W Ursusie [...] 89 rodzin otrzymuje stałą pomoc. Nadal nie dotarto jeszcze do wszystkich represjonowanych. Coraz częściej w środowisku robotniczym Ursusa powtarzana jest liczba 238 usuniętych z pracy [...]. Wśród tych osób, o których posiadamy wiadomości, to: 60 zostało skazanych przez kolegia na kary aresztu do 3 miesięcy, 15 zostało zwolnionych z aresztu po 48 godzinach, 37 nie dotknęły inne represje poza wyrzuceniem z pracy, 21 osób zostało skazanych przez sądy [...].

a) Wymień wspomniane w tekście represje, którymi zostali objęci uczestnicy protestów w Ursusie.

b) Wyjaśnij, dlaczego pomoc dla uczestników protestów w Ursusie wymagała znacznych środków finansowych.

- 3 Uzupełnij poniższy tekst na podstawie wykresu. Przyporządkuj do każdego zdania właściwe uzupełnienie spośród oznaczonych literami A–C.

Ocena dostępności wybranych produktów w sklepach: odsetek osób, które wskazały, że dany produkt „można dostać zawsze”

Według oceny ankietowanych pomiędzy kwietniem i wrześniem 1976 r. doszło do

3.1. _____ zaopatrzenia sklepów. Jednak już w kwietniu tego roku niektóre produkty trudno było znaleźć na sklepowych półkach. Spośród wymienionych na wykresie towarów najtrudniej było wówczas kupić 3.2. _____. Z kolei pięć miesięcy później najłatwiej dostępne były 3.3. _____.

- 3.1. A. utrzymania poziomu B. polepszenia C. pogorszenia
 3.2. A. cukier B. słoninę C. mięso wołowe
 3.3. A. cukier i ocet B. ocet i makaron C. makaron i cukier

- 4 Oceń, czy w świetle przytoczonych wypowiedzi działania propagandowe władz związane z pielgrzymką Jana Pawła II zakończyły się sukcesem. Uzasadnij odpowiedź.

Wypowiedzi osób, które w czerwcu 1979 r. wzięły udział w badaniu opinii telewizyjnej o relacjach telewizji publicznej z pielgrzymki Jana Pawła II

- „Mogliby pokazać ludzi, a nie samo duchowieństwo”.
 „Brak ogólnych planów, tylko zbliżenia, nie widać, ile jest ludzi”.
 „Tłumów ludzi nie pokazano, kamera pokazywała jedynie stare babcie lub księży i zakonników”.
 „Za mało, tylko sekundowo, tylko człowiek popatrzył i już znikło”.
 „Stanowczo za mało jest bezpośrednich transmisji”.
 „Widać wysiłki TV, aby zneutralizować znaczenie tej wizyty”.

Na dobry początek

- 1 Uporządkuj chronologicznie wydarzenia z 1980 r. Wpisz właściwą literę w odpowiednie miejsce na osi czasu.

- A. założenie NSZZ „Solidarność” D. rozpoczęcie strajku w Stoczni Gdańskiej
B. podpisanie porozumień sierpniowych E. utworzenie MKS
C. zwolnienie z pracy Anny Walentynowicz

- 2 Zapoznaj się z ilustracją, a następnie wykonaj polecenia.

- a) Wyjaśnij, kto, kiedy i w jakim celu wydał tę ulotkę.

- b) Wyjaśnij znaczenie odcisniętego na ulotce napisu *21 x TAK*.

Archiwum Historyczne Komisji Krajowej NSZZ „Solidarność”

- c) Wyjaśnij, jakie emocje mogła budzić ta ulotka wśród osób, których bliscy brali udział w strajku.

- 3** Zapoznaj się z wybranymi postulatami Międzyzakładowego Komitetu Strajkowego, a następnie wykonaj polecenia.

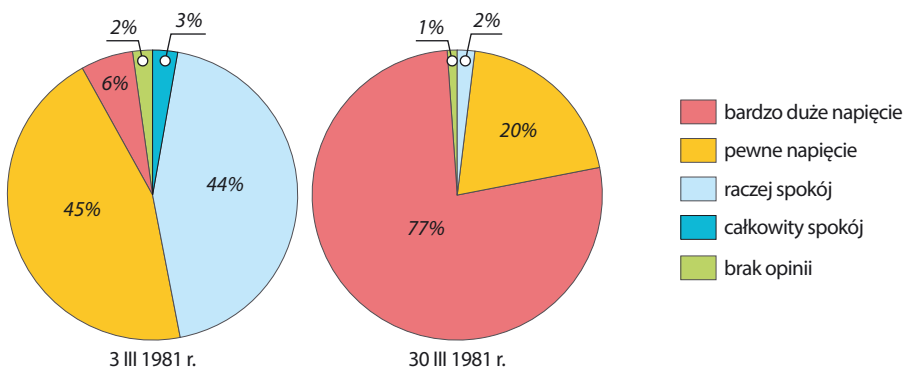
8. Podnieść wynagrodzenie zasadnicze każdego pracownika o 2000 zł na miesiąc jako rekompensatę dotychczasowego wzrostu cen. [...]
 10. Realizować pełne zaopatrzenie rynku wewnętrznego w artykuły żywnościowe, a eksportować tylko i wyłącznie nadwyżki.
 11. Wprowadzić na mięso i przetwory kartki – bony żywnościowe [...]. [...]
 16. Poprawić warunki pracy służby zdrowia [...].
 17. Zapewnić odpowiednią liczbę miejsc w żłobkach i przedszkolach [...]. [...]
 19. Skrócić czas oczekiwania na mieszkanie. [...]
 21. Wprowadzić wszystkie soboty wolne od pracy. [...]

- a)** Podaj, jakie problemy doprowadziły do sformułowania przytoczonych żądań.

- b)** Wyjaśnij, w jaki sposób protestujący chcieli rozwiązać trudności związane z handlem mięsem.

- 4** Zapoznaj się z wykresami, a następnie wyjaśnij, jakie zmiany w odczuciach społecznych na temat sytuacji w kraju wywołały wydarzenia z 18 marca 1981 r. określone jako kryzys bydgoski.

Ocena sytuacji w kraju w marcu 1981 r.

Na dobry początek

1 Wstaw znak „x” obok skutków wprowadzenia stanu wojennego.

- usunięcie z funkcji I sekretarza PZPR Stanisława Kani
- nałożenie na PRL sankcji gospodarczych przez USA
- zawieszenie działalności związków zawodowych
- podjęcie strajku generalnego przez „Solidarność”
- internowanie działaczy opozycji i „Solidarności”
- przejście władzy w kraju przez WRON

★ 2 Zapoznaj się z dwiema ilustracjami z okresu stanu wojennego, a następnie rozstrzygnij, czy wyrażają podobne, czy odmienne poglądy polityczne. Uzasadnij odpowiedź, wskazując, w jakim celu powstały te ilustracje.

* WRONa – potoczne określenie Wojskowej Rady Ocalenia Narodowego stosowane przez opozycję.

3 Dokończ zdania. Wybierz właściwe odpowiedzi spośród podanych.

Grupa internowanych w trakcie stanu wojennego działaczy opozycji liczyła łącznie około
 A. stu osób. B. tysiąca osób. C. 10 tys. osób. D. 100 tys. osób.

Liczbę ofiar śmiertelnych stanu wojennego szacuje się na

A. kilkanaście osób. B. kilkadziesiąt osób. C. kilkaset osób. D. kilka tysięcy osób.

4 Zapoznaj się z fragmentem wydanego przez opozycję w styczniu 1982 r. *Kodeksu okupacyjnego*, a następnie wykonaj polecenia.

1. Organizuj pomoc dla więzionych, ukrywających się i ich rodzin.
2. Pomagaj wyrzuconym z pracy, żeby nikt nie musiał postępować wbrew swojemu sumieniu z obawy, że jego rodzina zostanie bez środków do życia.
3. Płać składki, gromadź fundusze na pomoc dla represjonowanych [...].
5. Zbieraj informacje o represjach i oporze. Rozpowszechniaj je. Przepisuj oraz kolportuj ulotki oraz wydawnictwa niezależne.
6. Dbaj o ciągłość narodowej tradycji. Niech młode pokolenie zna historię i kulturę polską. [...]
8. W pracy stosuj bierny opór.
9. Łam bzdurne przepisy WRONy. Użyczaj swojego mieszkania ukrywającym się. Noś duże torby dla ułatwienia pracy kolporterom. Rób zamieszanie, kiedy zatrzymują kogoś na ulicy.
10. Jeśli jesteś członkiem partii, oddaj legitymację. Kolegów, którzy tego jeszcze nie zrobili, pytaj, czy rzeczywiście są po stronie tych, którzy kazali strzelać do górników w kopalni Wujek.

a) Wyjaśnij, do kogo skierowany był *Kodeks okupacyjny*.

b) Uszereguj działania opisane w *Kodeksie okupacyjnym* w kolejności od tych, których prowadzenie wydaje Ci się zupełnie bezpieczne, do takich, których podjęcie wiązało się z dużym ryzykiem. Zapisz wybrane numery w odpowiednich miejscach na poniższej taśmie.

działania zupełnie
bezpieczne

działania bardzo
ryzykowne

TAJEMNICE MIN

Jak Pomarańczowa Alternatywa walczyła z komunizmem?

- 1 Zapoznaj się z grafiką, a następnie wyjaśnij, do jakich haseł i symboli nawiązywali członkowie Pomarańczowej Alternatywy.

- 2 Zapoznaj się z opisem Pomarańczowej Alternatywy sporządzonym przez oficera Służby Bezpieczeństwa, a następnie wyjaśnij, dlaczego SB obawiała się tej organizacji.

W miesiącu czerwcu 1987 r. powstała we Wrocławiu nieformalna grupa występująca pod nazwą „Pomarańczowa Alternatywa”, której aktyw [...] stanowi głównie młodzież studencka [...] i uczniowie szkół średnich Wrocławia. Grupa ta manipulowana przez działaczy opozycji politycznej [...] organizuje tzw. happeningi uliczne stwarzając zagrożenie bezpieczeństwa i porządku publicznego. Pod pozorem apolityczności propagowane są treści wrogie naszemu ustrojowi [...]. Podczas happeningów młodzież szkolna przechodzi swoiste przeszkolenie w ulicznej konfrontacji z organami MO i stanowi potencjalną bazę kadrową przyszłej opozycji. Z operacyjnego rozpoznania wynika, że nastąpi eskalacja działalności grupy [...].

IONEGO WIEKU

3 Zapoznaj się z tekstami źródłowymi, a następnie wykonaj polecenia.

Tekst A. *W nysce milicyjnej krótkofalówka pracuje na wzmożonych obrotach.*

– Kto to jest? – pyta gość z komendy.

– To są krasnoludki.

– Jakie krasnoludki?

– No, krasnoludki – odpowiada przez krótkofalówkę milicjant.

– Co, zwariowaliście?! – krzyczy wielce zdziwiony głos z komendy.

– Nie, nie zwariowaliśmy, naprawdę na ulicy są krasnoludki. Zatrzymaliśmy je. [...]

To są studenci przebrani za krasnoludki.

– Ach tak! – rzekł głos z krótkofalówki. – Studenci – zdziwienie znikło. – Ale co robią te krasnoludki? – zapytał głos z komendy, był nieco zaniepokojony.

– Śpiewają.

– Co?

– „My jesteśmy krasnoludki”.

Tekst B. *Przybyła na Świdnicką milicja osłupiała. Łatwiej rozbijać demonstrację niż zamykać ludzi w czerwonych czapeczkach tylko za to, że śpiewają dziecięce piosenki. A może zaskoczyła ich reakcja kilkutyśycznego tłumu obserwatorów, ale po części również uczestników happeningu. Gdy krasnoludki wędrowały do milicyjnych samochodów, mamy tłumaczyły splakany i rozkrzyczanym dzieciom, że w socjalizmie nie ma miejsca dla skrzatów, zaś kiedy „uwięziono” olbrzymiego pluszowego misia w czarnych okularach, ulica zaczęła skandować „zamknąć Misia Puchatka”.*

a) Przedstaw, w jaki sposób kostiumy osób biorących udział w happeningu utrudniały działania milicji.

b) Wyjaśnij, dlaczego interwencje przeciwko happeningom Pomarańczowej Alternatywy były dla milicji szczególnie kłopotliwe.

4 Rozpad bloku wschodniego

Obejrzyj film

docwiczenia.pl
Kod: H8QCTP

Na dobry początek

1 Dokończ zdanie. Wybierz właściwą odpowiedź spośród podanych.

Proces demokratyzacji państw bloku wschodniego rozpoczął się w

- A. Niemczech Wschodnich.
- B. Polsce.
- C. Czechosłowacji.
- D. Rumunii.

2 Zapoznaj się z mapą, a następnie wykonaj polecenia.

a) Otocz kółkiem nazwy państw, które powstały na terytorium ZSRS po jego upadku.

b) Uzupełnij poniższy tekst. Przyporządkuj do każdego zdania właściwe uzupełnienie spośród oznaczonych literami A–C.

Przed upadkiem ZSRS Polska sąsiadowała z 2.1. _____ państwami. Liczba ta stopniowo rosła na skutek zmian z lat 2.2. _____. Najpóźniej do grona sąsiadów Polski dołączyły 2.3. _____.

2.1. A. trzema

B. czterema

C. pięcioma

2.2. A. 1988–1989

B. 1990–1993

C. 1994–1996

2.3. A. zjednoczone Niemcy

B. Czechy i Słowacja

C. Litwa, Białoruś i Ukraina

- 3** Zapoznaj się z fragmentem rozważań Jacka Kuronia na temat *pierestrojki*, a następnie wykonaj polecenia.

Zwolennicy pierestrojki w sowieckiej elicie władzy czują się zmuszeni do modernizacji systemu przez klęski, jakie ponoszą w wyścigu technologicznym z Zachodem i [...] zagrożenie buntem poddanych. To ostatnie szczególnie uprzytomniła im „Solidarność”. Zaś aby modernizować trzeba zmienić ludzi [władzy] [...], którzy – co w Moskwie mówi się już głośno – są skorumpowani, niefachowi, konserwatywni. Zaopatrywani w osobnym systemie, leczeni w specjalnych lecznicach, stojący ponad prawem, [...] bronią swoich pozycji zaciekle. Walkę w [obozie] [...] władzy widać dziś w ZSRR gołym okiem i obie strony odwołują się do mas. Powoduje to prawdziwą rewolucję w świadomości mieszkańców tego kraju. Panujący ustrój, kierownictwo partii, hierarchia władzy straciły swój sakralny [tzn. niepodważalny] charakter. Szybko obniża się bariera strachu, a więc budzi się wielki śpiący – lud. Już w tej chwili występują samodzielnie nie tylko intelektualiści i młodzież, ale przede wszystkim zniewolone narody.

- a)** Wyjaśnij, jaką rolę w procesie opisywanym w tekście odegrała „Solidarność”.

- b)** Wskaż, do jakich następstw doprowadziła według autora realizacja hasła o *głasności*.

- c)** Uszereguj wymienione niżej wydarzenia w ciąg przyczynowo-skutkowy. Wstaw odpowiednie litery we właściwych miejscach.

_____ → _____ → _____ → _____ → _____

- A. walka o władzę w obrębie partyjnych elit
- B. niepodległościowe wystąpienia podbitych narodów
- C. spadek poczucia zagrożenia wśród mieszkańców ZSRS
- D. porażka ZSRS w wyścigu technologicznym z Zachodem
- E. odwoływanie się poszczególnych frakcji do opinii publicznej

- 4** Oceń, czy poniższe zdania są prawdziwe. Zaznacz literę „P” przy zdaniach prawdziwych, a „F” przy fałszywych.

Określenie Jesień Ludów odnosi się do okresu, gdy władze komunistyczne w państwach Europy Środkowo-Wschodniej były u szczytu potęgi.	P	F
Pucz Janajewa był wystąpieniem zwolenników demokratyzacji ustroju ZSRS.	P	F

Na dobry początek

- 1 Spośród poniższych wydarzeń z 1989 r. oznaczonych literami A–D wybierz wydarzenie chronologicznie pierwsze i wydarzenie chronologicznie ostatnie. W tabeli zaznacz litery, którymi oznaczono wybrane wydarzenia.

Wydarzenie chronologicznie pierwsze	A	B	C	D
Wydarzenie chronologicznie ostatnie	A	B	C	D

- A. utworzenie rządu z udziałem ministrów wywodzących się z „Solidarności”
 B. opublikowanie pierwszych numerów legalnej prasy opozycyjnej
 C. częściowo wolne wybory do sejmu i senatu
 D. rozpoczęcie obrad Okrągłego Stołu

- 2 Dokończ zdanie. Wybierz właściwe odpowiedzi spośród podanych.

Do ponownego zalegalizowania „Solidarności” doszło na skutek

- A. negocjacji poprzedzających obrady Okrągłego Stołu.
 B. decyzji podjętych podczas obrad Okrągłego Stołu.
 C. uchwały sejmu wyłonionego w wyborach z 1989 r.
 D. rozporządzenia niekomunistycznego premiera.

- 3 Zapoznaj się z ulotkami dwóch różnych odłamów opozycji antykomunistycznej. Następnie wyjaśnij, na czym polegały różnice w ich stanowiskach dotyczących oceny Okrągłego Stołu i wyborów czerwcowych.

4 Zapoznaj się z materiałem źródłowym, a następnie wykonaj polecenia.

a) Wyjaśnij, w jakim celu stworzono tę ulotkę.

OKRĘG WYBORCZY NR 91 WOJEWÓDZTWO SZCZECIŃSKIE
WYBORCO !
<p>JEŻELI CHCESZ GŁOSOWAĆ NA KANDYDATÓW KOMITETU OBYWATELSKIEGO „SOLIDARNOŚĆ” ZAPAMIĘTAJ ! ZAPISZ ! PRZEKAŻ INNYM ! W LOKALU WYBORCZYM OTRZYMASZ 7 KART DO GŁOSOWANIA:</p> <ul style="list-style-type: none"> • JEDNĄ KARTĘ Z NAZWISKAMI KANDYDATÓW DO SENATU. ZOSTAW NA NIEJ NIE SKREŚLONE TYLKO DWA NAZWISKA NASZYCH KANDYDATÓW: EDMUND BILICKI MIECZYSLAW USTASIAK WSZYSTKIE POZOSTAŁE NAZWISKA NA TEJ KARCIE SKREŚL • DWIE KARTY Z NAZWISKAMI BEZPARTYJNYCH KANDYDATÓW DO SEJMU. NA TYCH KARTACH NASZYMI KANDYDATAMI SĄ: JÓZEF KOWALCZYK NA KARCIE Z NUMEREM MANDATU 359 JERZY ZIMOWSKI NA KARCIE Z NUMEREM MANDATU 360 WSZYSTKIE POZOSTAŁE NAZWISKA NA KAŻDEJ Z TYCH KART SKREŚL <hr/> <ul style="list-style-type: none"> • JEDNĄ KARTĘ Z NAZWISKAMI KANDYDATÓW DO SEJMU Z LISTY PARTIJO-RZĄDOWEJ. NA TEJ KARCIE NIE MA NASZYCH KANDYDATÓW. TWÓJ GŁOS BĘDZIE WAŻNY NIEZALEŻNIE OD LICZBY SKREŚLEŃ, NAWET WTEDY, GDY SKREŚLISZ WSZYSTKIE NAZWISKA NA TEJ KARCIE. • TRZY KARTY Z NAZWISKAMI KANDYDATÓW STRONY KOALICYJNO-RZĄDOWEJ DO SEJMU. NA TYCH KARTACH NIE MA NASZYCH KANDYDATÓW. TWÓJ GŁOS BĘDZIE WAŻNY NAWET WTEDY, GDY NA KAŻDEJ Z TYCH KART SKREŚLISZ WSZYSTKIE NAZWISKA. <hr/> <p>PAMIĘTAJ ! NAZWISKA KANDYDATÓW, NA KTÓRYCH NIE CHCESZ GŁOSOWAĆ SKREŚLAJ DOKŁADNIE LINIĄ POZIOMĄ, KAŻDE Z OSOBNĄ. GŁOSUJ TAK, ŻEBY WSZYSTKIE TWOJE GŁOSY BYŁY WAŻNE.</p>
KOMITET OBYWATELSKI „SOLIDARNOŚĆ”

b) Oceń, czy poniższe zdania są prawdziwe. Zaznacz literę „P” przy zdaniach prawdziwych, a „F” – przy fałszywych.

W województwie szczecińskim obóz „Solidarności” wystawił dwóch kandydatów do senatu.	P	F
Żeby oddać ważny głos, wyborcy musieli poprawnie wskazać swojego kandydata na każdej z siedmiu otrzymanych kart wyborczych.	P	F
Po wyborach województwo szczecińskie miało reprezentować w sejmie kilku posłów, ale tylko o jeden mandat rywalizowano tu w sposób demokratyczny.	P	F

5 Połącz podane funkcje z imionami i nazwiskami polityków, którzy objęli je w 1989 r.

premier •	• Lech Wałęsa
prezydent •	• Tadeusz Mazowiecki
minister finansów •	• Bronisław Geremek
przewodniczący OKP •	• Leszek Balcerowicz
	• Wojciech Jaruzelski

Podsumowanie rozdziału V

Sprawdź, czy potrafisz

1 Dokończ zdanie. Wybierz właściwą odpowiedź spośród podanych.

Strajki, które wybuchły w czerwcu 1976 r. m.in. w Radomiu i Ursusie, były odpowiedzią na

- A. zmianę na stanowisku I sekretarza PZPR.
- B. nasilenie prześladowań działaczy opozycji.
- C. wezwanie Radia Wolna Europa.
- D. znaczne podwyżki cen.

Tekst do zadania 2.

Komitet Obrony Robotników, choć uważany jest za pierwszą organizację opozycyjną, posiadał niewiele cech charakterystycznych dla organizacji. Nie miał władz ani statutu, a jedynym formalnym elementem było członkostwo. W całym okresie działalności KOR/KSS „KOR” status ten uzyskało zaledwie 38 osób. Członkiem KOR można było zostać jedynie [...] za zgodą pozostałych członków Komitetu. Elitarność i oparcie się na zaufanych osobach zabezpieczały go przed infiltracją¹ SB i jednocześnie ułatwiały kierowanie jego pracami. Decyzje podejmowano kolegialnie². Komitet prowadził działalność jawną, nazwiska jego członków podawane były do publicznej wiadomości, co zwiększało ryzyko narażenia się na represje ze strony SB.

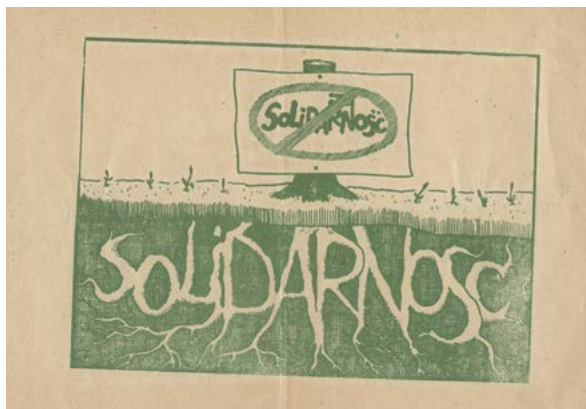
¹ Infiltracja – przenikanie, przedostawanie się obcych ludzi.

² Kolegialnie – wspólnie, w większym gronie osób.

2 Wyjaśnij, jakie cechy KOR ułatwiały mu prowadzenie działań.

3 Wskaż, do jakiego okresu nawiązuje ta grafika i wyjaśnij jej przekaz.

Ilustracja do zadania 3.

Fotografie do zadania 4.

- 4 Oceń, które z przedstawionych zdjęć wykonanych w trakcie pielgrzymki Jana Pawła II do Polski w 1979 r. było bardziej użyteczne dla propagandy PZPR. Uzasadnij odpowiedź.

Jak rozwiązać to zadanie?

docwiczenia.pl
Kod: H8GXWB

Tekst do zadań 5. – 6.

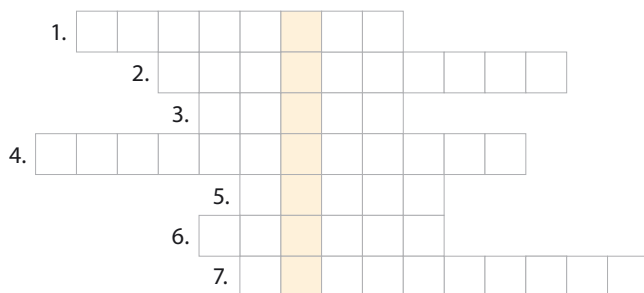
Tworząc nowe, niezależne, samorządne związki zawodowe, MKS stwierdza, że będą one przestrzegać zasad określonych w Konstytucji PRL. Nowe związki zawodowe będą bronić społecznych i materialnych interesów pracowników i nie zamierzają pełnić roli partii politycznej. [...] Uznając, że PZPR sprawuje kierowniczą rolę w państwie [...] dążą one do zapewnienia ludziom pracy odpowiednich środków kontroli, wyrażania opinii i obrony swych interesów.

Komisja Rządowa stwierdza, że rząd zagwarantuje i zapewni pełne poszanowanie niezależności i samorządności nowych związków zawodowych.

- 5 Podaj, w którym roku powstał ten tekst i jak się go zwyczajowo nazywa.

- 6 Wyjaśnij, jaką rolę miały odgrywać związki zawodowe zgodnie z przytoczonym tekstem.

- 7** Rozwiąż krzyżówkę. Następnie wyjaśnij, jaki wpływ na nastroje społeczeństwa polskiego w latach 70. i 80. XX w. miała postać wskazana w otrzymanym haśle.

1. Nazwa, którą opisuje się atmosferę pierwszych 15 miesięcy legalnej działalności „Solidarności”.
2. Nazwisko pierwszego premiera Polski wywodzącego się z obozu „Solidarności”.
3. Nazwa kopalni w Katowicach, której pacyfikacja w grudniu 1981 r. doprowadziła do śmierci 9 górników.
4. Jedno z programowych haseł przywódcy ZSRS Michaiła Gorbaczowa.
5. Nazwisko studenta, współpracownika KOR, zamordowanego w 1977 r. w Krakowie.
6. Nazwisko przewodniczącego MKS podczas strajku w sierpniu 1980 r.
7. Nazwisko I sekretarza KC PZPR odpowiedzialnego za wprowadzenie stanu wojennego.

Hasło: _____

Wyjaśnienie: _____

- 8** Wyjaśnij, co jest przedmiotem krytyki autora tego rysunku.

Ilustracja do zadania 8.

Tekst do zadań 9. – 10.

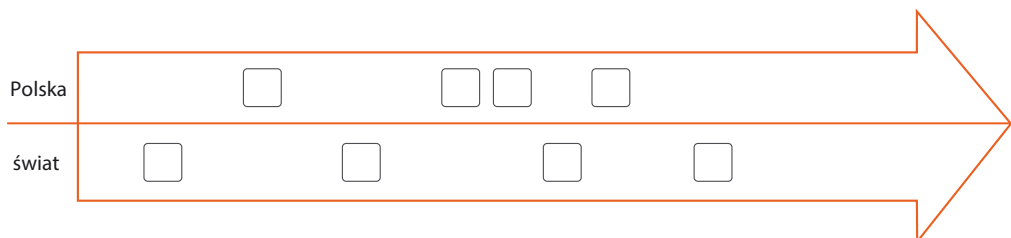
Przemówienie Michaiła Gorbaczowa, 25 grudnia 1991 r.

Drodzy Rodacy i Współobywatele! W związku z sytuacją, jaka powstała z chwilą powołania Wspólnoty Niepodległych Państw, przestaję pełnić obowiązki prezydenta ZSRS. Podejmuję tę decyzję w imię zasad. [...] Opowiadałem się stanowczo za niepodległością, wolnością narodów, suwerennością republik. A jednocześnie – za dalszym trwaniem państwa związkowego i integralnością [tzn. niepodzielnością] kraju.

9 Wyjaśnij, co ostatecznie nastąpiło wskutek ogłoszenia przedstawionej decyzji.

10 Rozważ, czy przedstawione postulaty Michaiła Gorbaczowa były możliwe do jednoczesnej realizacji. Uzasadnij odpowiedź.

11 Uporządkuj chronologicznie wydarzenia z historii Polski i świata. Wstaw właściwe litery i liczby w odpowiednie miejsca na osi czasu.

1. rozwiązanie ZSRS	A. zakończenie obrad Okrągłego Stołu
2. upadek muru berlińskiego	B. wprowadzenie stanu wojennego w PRL
3. początek interwencji ZSRS w Afganistanie	C. zmiana oficjalnej nazwy państwa na Rzeczpospolita Polska
4. objęcie funkcji I sekretarza KPZS przez Michaiła Gorbaczowa	D. objęcie funkcji Prezydenta PRL przez Wojciecha Jaruzelskiego

Zdajesz egzamin ósmoklasisty?

Sięgnij po repetytoria i arkusze Nowej Ery!

JĘZYK POLSKI • MATEMATYKA • JĘZYK ANGIELSKI

REPETYTORIA

Zawierają niezbędną teorię, wskazówki i zadania typu egzaminacyjnego. Pomagają krok po kroku wyćwiczyć umiejętności sprawdzane na egzaminie.

ARKUSZE

Pozwalają oswoić się z formą egzaminu, sprawdzić poziom przygotowania i wypracować skuteczne strategie egzaminacyjne.

Zamów i rozpocznij trening!

sklep.nowaera.pl

WCZORAJ I DZIŚ

Zeszyt ćwiczeń skorelowany z podręcznikiem *Wczoraj i dziś* dla klasy 8 zawiera różnorodne zadania dostosowane do potrzeb i możliwości uczniów, ułatwiające utrwalenie wiedzy oraz przygotowanie do sprawdzianów.

Stopniowanie trudności zadań

Na dobry początek łatwe ćwiczenia wprowadzające w temat lekcji.

Polecenia oznaczone gwiazdką służące do poszerzenia wiedzy z danego tematu.

Przygotowanie do sprawdzianów

Sprawdź, czy potrafisz zadania podsumowujące po każdym rozdziale.

Kształcenie najważniejszych umiejętności

Ćwiczenia odwołujące się do tekstów źródłowych, map czy ilustracji, pozwalające rozwijać umiejętności analizowania i interpretowania źródeł historycznych.

Zainteresowanie przedmiotem

Tajemnice minionego wieku ćwiczenia dla zainteresowanych najciekawszymi zagadnieniami historycznymi.

Korzystam z informacji interesujące treści połączone z zadaniami dostępne pod kodem QR.

Z DOSTĘPEM DO
docwiczenia.pl

Rozwiąż
dodatkowe
zadanie
docwiczenia.pl
Kod: H8XMMK

Dodatkowe materiały –
oglądaj, pobieraj,
drukuj.

Zeskanuj kod QR,
który znajdziesz
wewnątrz
zeszytu ćwiczeń,
lub wpisz kod na
docwiczenia.pl.

www.nowaera.pl

nowaera@nowaera.pl

Centrum Kontaktu: 801 88 10 10, 58 721 48 00

ISBN 978-83-267-3322-2

9 788326 173322